

Dinamik Sistemler ve Kontrole

Giriş

T.C. Trakya Üniversitesi
Mühendislik Fakültesi
Elektrik - Elektronik Mühendisliği Bölümü
Kontrol Anabilim Dalı

Dr. Öğr. Üyesi Işık İlber Sırmatel

sirmatel.github.io/teaching/EEE126/

Konu listesi

1. Giriş ve tanımlar
2. Teori
3. Dinamik sistemlere örnekler
4. Yöntem sınıfları
5. Uygulamalar

Bölüm 1

Giriş ve tanımlar

Dinamik sistemler ve kontrol - Tanımlar

**dinamik sistemler:
hareket eden sistemler**

**kontrol: sistemlerin istenen şekilde
davranmasını sağlamak**

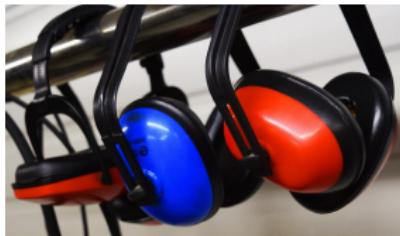
**otomatik kontrol: dinamik sistemlerde
otonom davranış tasarımı**

Kontrol uygulamalarına örnekler (1/2)

taşıtlar

elektrikli/elektronik
cihazlar

altyapı ağları

robotlar

ulaşım sistemleri

kimyasal tesisler

Kontrol uygulamalarına örnekler (2/2)

humanoid robot

quadrotor

quadruped robot

otonom araç

endüstriyel robot

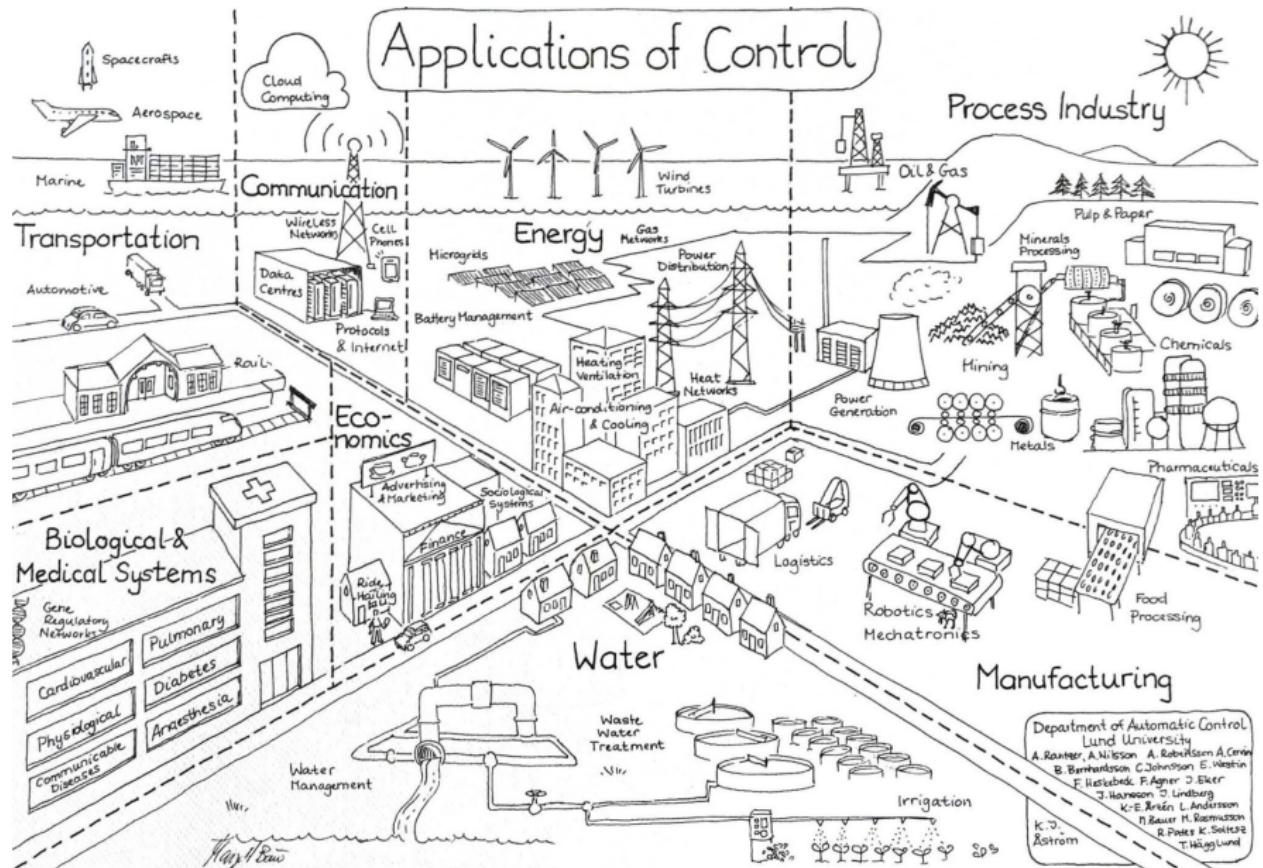

uçurtma-dinamo

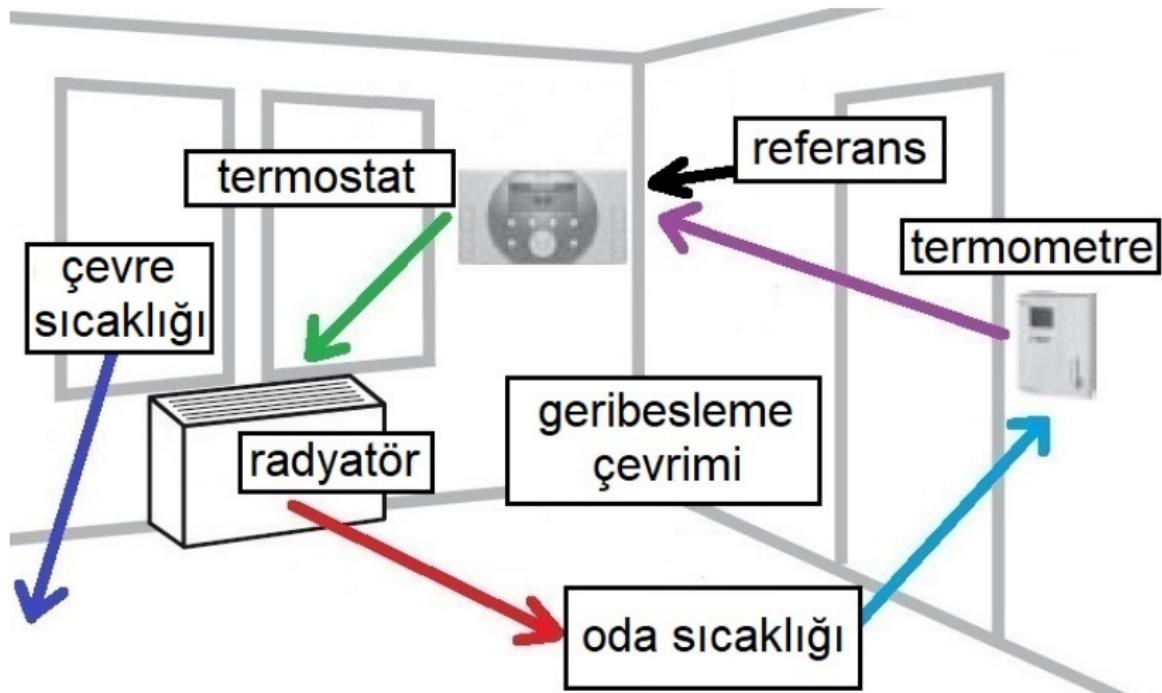

Kontrol uygulama alanları

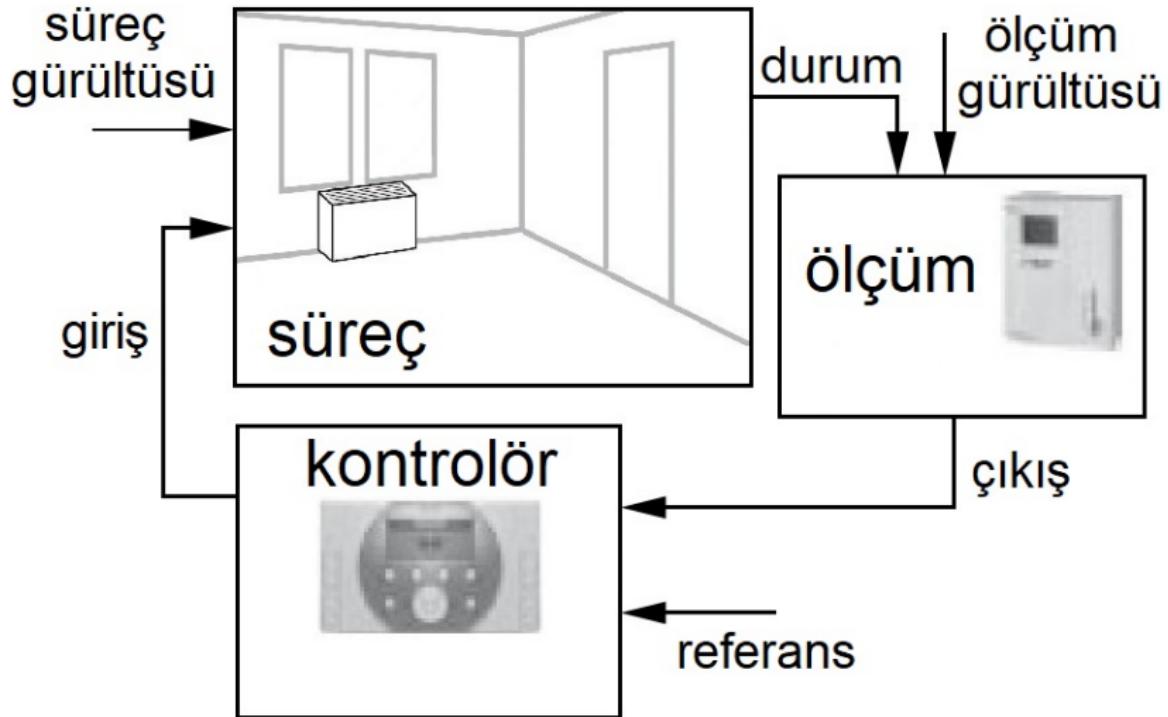
Applications of Control

Kontrol - Örnek: Oda sıcaklığı

Kontrol sistemlerinin yapısı

Bölüm 2

Teori

Bir boyutlu fark denklemi

$$x(k+1) = ax(k) \quad x(0) = x_0$$
$$x \in \mathbb{R} \quad k \in \mathbb{Z} \quad a \in \mathbb{R} \quad x_0 \in \mathbb{R}$$

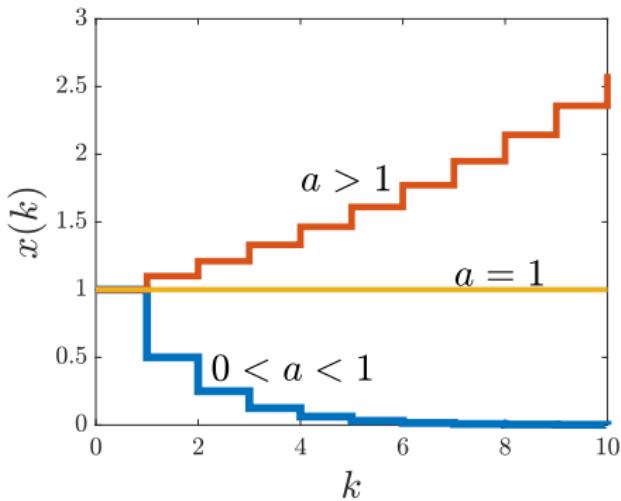
benzetim:

$$x(1) = ax(0)$$

$$x(2) = ax(1)$$

$$x(3) = ax(2)$$

⋮

İki boyutlu fark denklemi

$$x(k+1) = Ax(k) \quad x(0) = x_0$$
$$x \in \mathbb{R}^n \quad k \in \mathbb{Z} \quad A \in \mathbb{R}^{n \times n} \quad x_0 \in \mathbb{R}^n$$

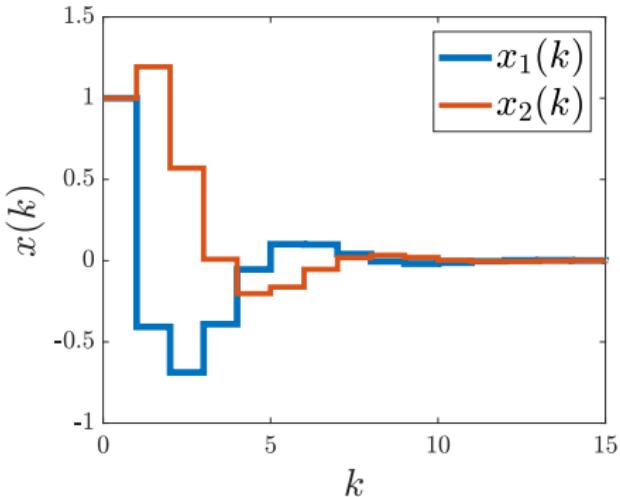
benzetim:

$$x(1) = Ax(0)$$

$$x(2) = Ax(1)$$

$$x(3) = Ax(2)$$

⋮

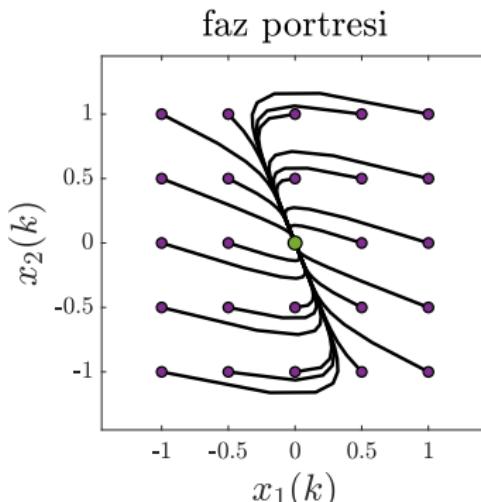
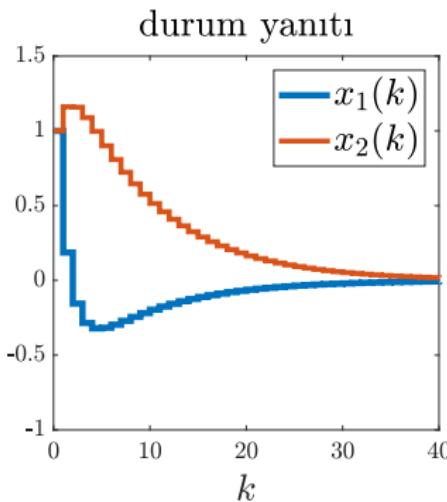
$$A = \begin{bmatrix} 0.12 & -0.53 \\ 0.53 & 0.66 \end{bmatrix}$$

Özdeğerler, durum yanıtı, kararlılık

örnek 1: $x(k+1) = Ax(k)$ $A = \begin{bmatrix} 0.38 & -0.19 \\ 0.19 & 0.96 \end{bmatrix}$

özdeğerler: $\lambda_1 = 0.4559$ $\lambda_2 = 0.8917$

$|\lambda_i| < 1$ ($i = \{1, 2\}$) \Rightarrow asimptotik kararlı

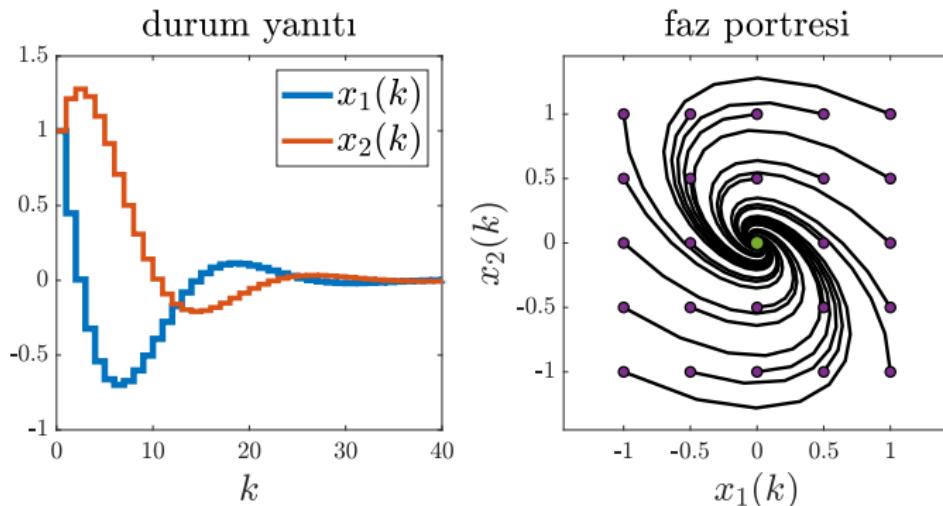

Özdeğerler, durum yanıtı, kararlılık

örnek 2: $x(k+1) = Ax(k)$ $A = \begin{bmatrix} 0.70 & -0.25 \\ 0.25 & 0.95 \end{bmatrix}$

özdeğerler: $\lambda_1 = 0.83 + 0.22j$ $\lambda_2 = 0.83 - 0.22j$

$|\lambda_i| < 1$ ($i = \{1, 2\}$) \Rightarrow asimptotik kararlı

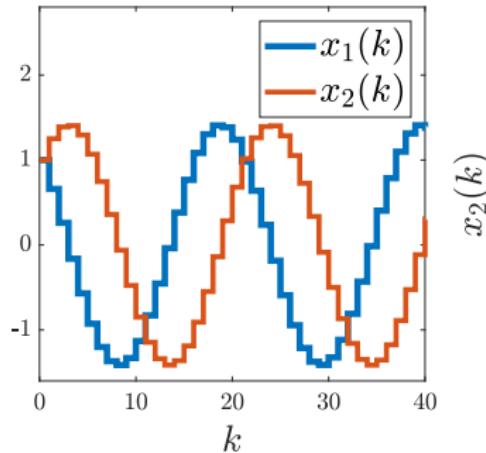
Özdeğerler, durum yanıtı, kararlılık

örnek 3: $x(k+1) = Ax(k)$ $A = \begin{bmatrix} 0.95 & -0.29 \\ 0.29 & 0.95 \end{bmatrix}$

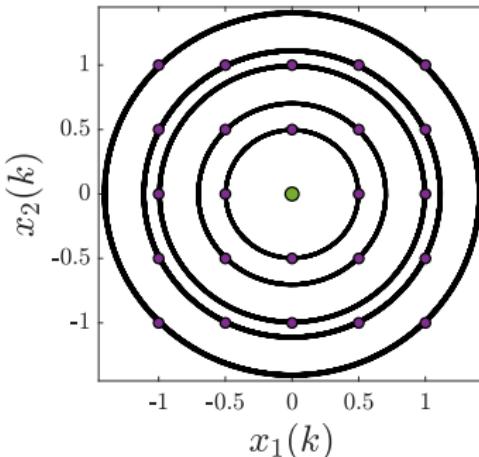
özdeğerler: $\lambda_1 = 0.95 + 0.29j$ $\lambda_2 = 0.95 - 0.29j$

$|\lambda_i| = 1$ ($i = \{1, 2\}$) \Rightarrow (marjinal) kararlı

durum yanıtı

faz portresi

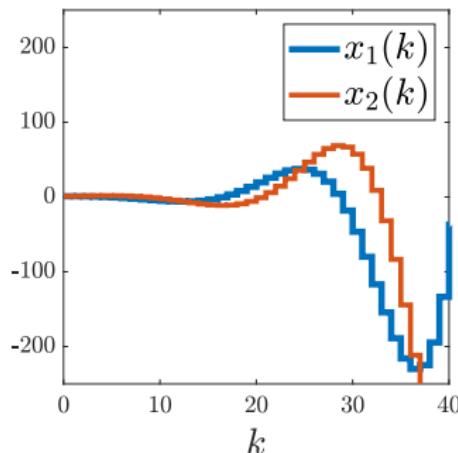
Özdeğerler, durum yanıtı, kararlılık

örnek 4: $x(k+1) = Ax(k)$ $A = \begin{bmatrix} 1.29 & -0.34 \\ 0.34 & 0.95 \end{bmatrix}$

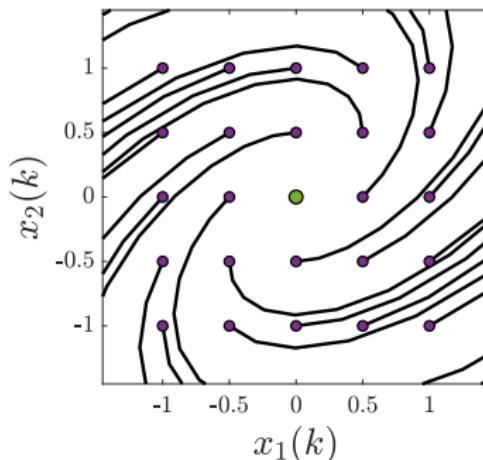
özdeğerler: $\lambda_1 = 1.12 + 0.29j$ $\lambda_2 = 1.12 - 0.29j$

$$|\lambda_i| > 1 \ (i = \{1, 2\}) \Rightarrow \text{kararsız}$$

durum yanıtı

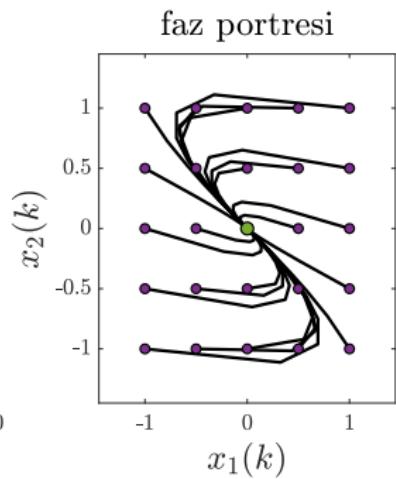
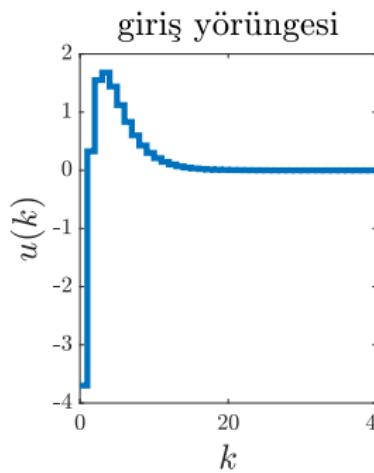
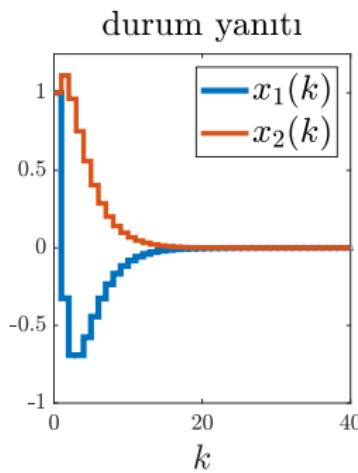
faz portresi

Kontrol ile kararlılaştırma

örnek 5: $x(k+1) = Ax(k) + Bu(k), \quad u(k) = -Kx(k)$

$$A = \begin{bmatrix} 1.29 & -0.34 \\ 0.34 & 0.95 \end{bmatrix} \quad B = \begin{bmatrix} 0.34 \\ 0.05 \end{bmatrix} \quad K = \begin{bmatrix} 3.1 & 0.61 \end{bmatrix}$$

Bölüm 3

Dinamik sistemlere örnekler

Çeşitli disiplinlerden örnekler

Figure 3.13: Schematic diagrams for different disciplines

Feedback Systems: An Introduction for Scientists and Engineers,
Karl J. Åström, Richard M. Murray

Mekanik denge sistemleri

Figure 3.6: Balance systems

Feedback Systems: An Introduction for Scientists and Engineers,
Karl J. Åström, Richard M. Murray

Araç hareketi için bisiklet modeli

Figure 3.17: Vehicle steering dynamics

Feedback Systems: An Introduction for Scientists and Engineers,
Karl J. Åström, Richard M. Murray

Avcı-av sistemleri

Figure 3.7: Predator versus prey

Feedback Systems: An Introduction for Scientists and Engineers,
Karl J. Åström, Richard M. Murray

Hava taşıtlarında vektörlü itki

Figure 3.18: Vectored thrust aircraft

Feedback Systems: An Introduction for Scientists and Engineers,
Karl J. Åström, Richard M. Murray

İnternette çok aşamalı ağ sistemi

Figure 1.8: A multitier system for services on the Internet

Feedback Systems: An Introduction for Scientists and Engineers,
Karl J. Åström, Richard M. Murray

Termoakışkan sistemleri

Figure 3.19: Two thermofluid systems

Feedback Systems: An Introduction for Scientists and Engineers,
Karl J. Åström, Richard M. Murray

Tedarik zinciri

Figure 1.9: Supply chain dynamics

Feedback Systems: An Introduction for Scientists and Engineers,
Karl J. Åström, Richard M. Murray

Biyolojik devreler

Figure 3.25: Biological circuitry

Feedback Systems: An Introduction for Scientists and Engineers,
Karl J. Åström, Richard M. Murray

Karayolu trafiği

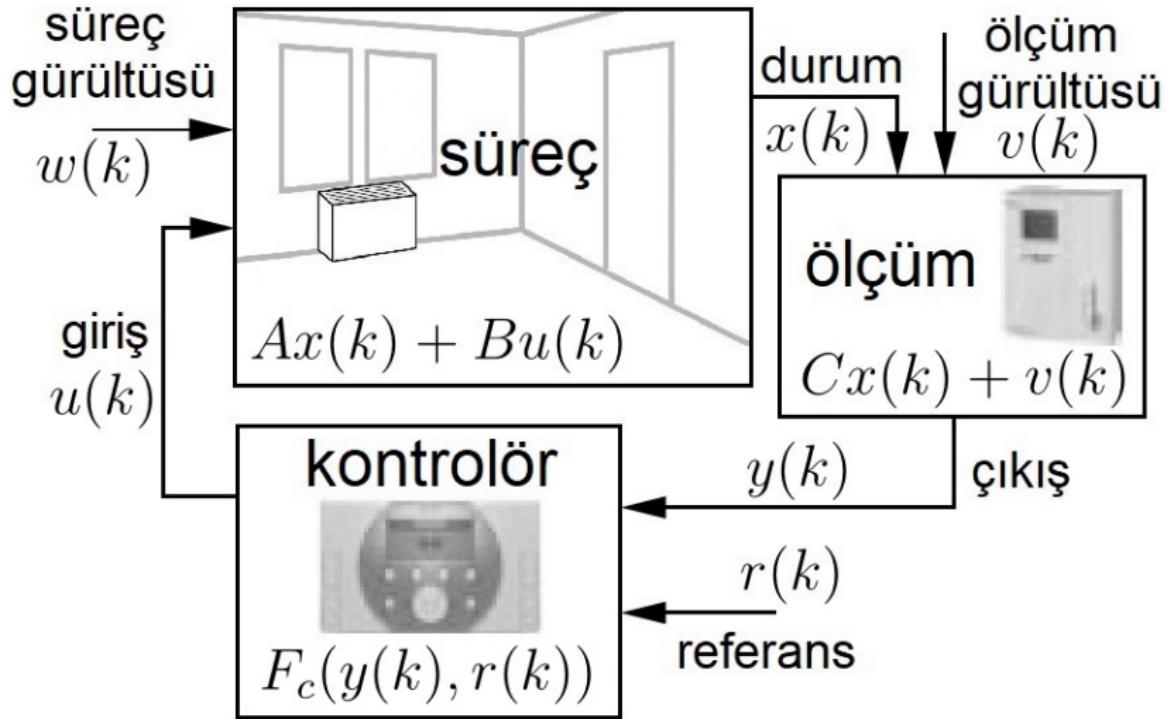
Figure 3.9: A simple model for a traffic light

Feedback Systems: An Introduction for Scientists and Engineers,
Karl J. Åström, Richard M. Murray

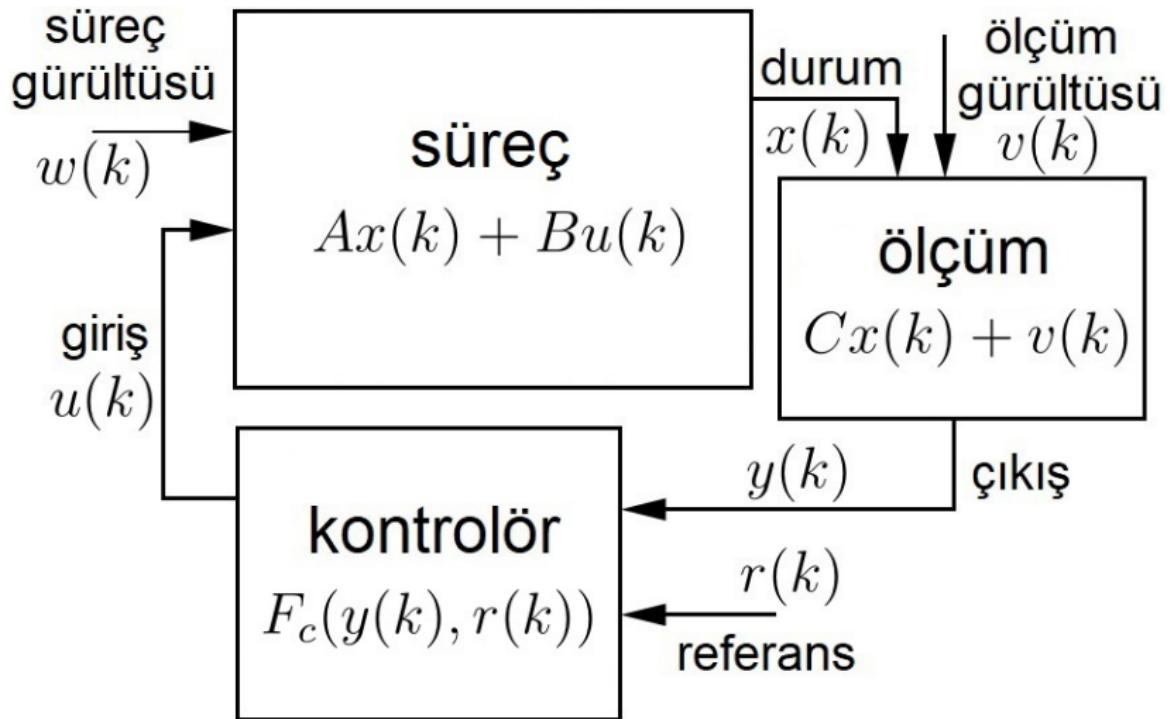
Bölüm 4

Yöntem sınıfları

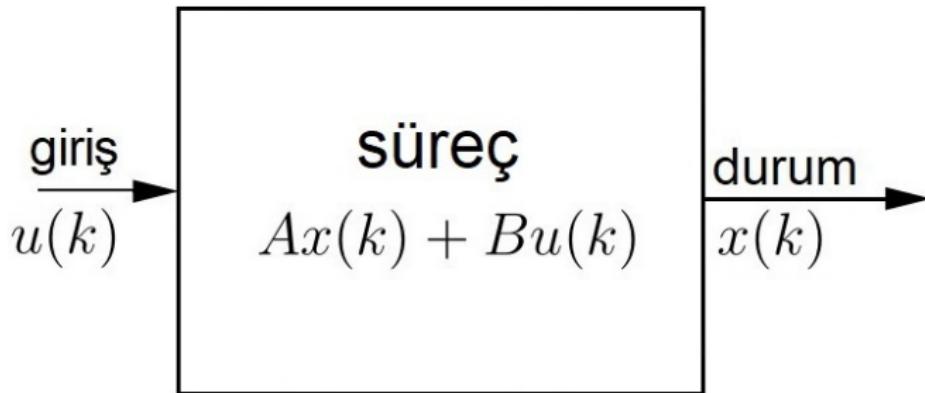
Kontrol sistemi (oda sıcaklığı)

Kontrol sistemi (genel)

Dinamik benzetim (*simulation*)

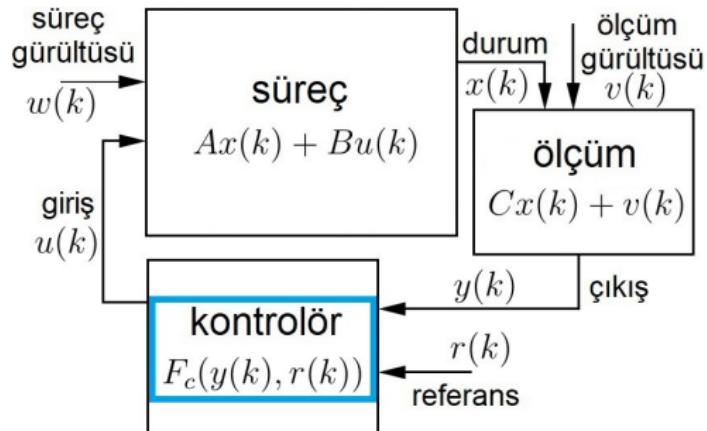

verilenler: dinamik model (A, B), başlangıç koşulu $x(0)$, giriş yörungesi ($u(0), \dots, u(K - 1)$)

problem: durum yörungesini ($x(1), \dots, x(K)$) hesaplamak

bağlantılar: [Dynamical system](#), [Dynamical system simulation](#)

Geribeslemeli kontrol (*feedback control*)

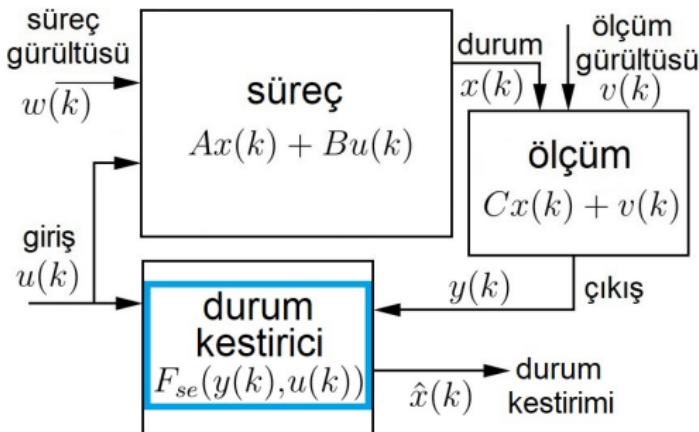

verilenler: dinamik model (A, B), **tasarım belirtimleri** (*design specifications*) (kararlılık, başarı, dayanıklılık vb.)

problem: kontrolörü ($F_c(\cdot)$ fonksiyonunu) tasarlamak

bağlantılar: Control system, Closed-loop controller, PID controller, Model predictive control, Control theory

Durum kestirme (*state estimation*)

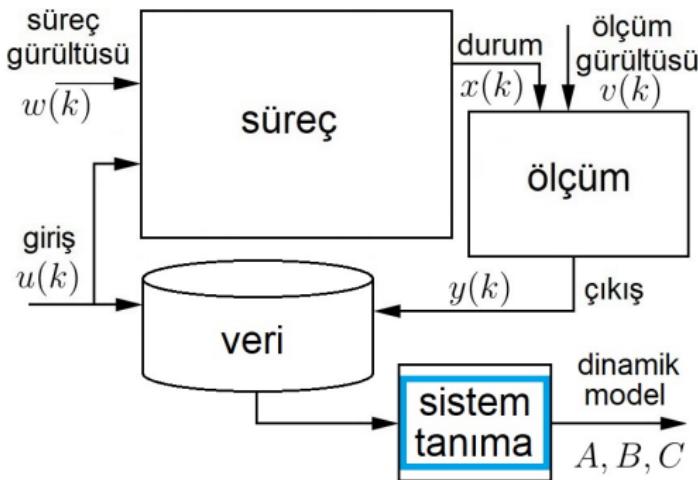

verilenler: dinamik model (A, B, C), gürültülerin ($w(k), v(k)$) istatistikleri

problem: durum kestiriciyi ($F_{se}(\cdot)$ fonksiyonunu) tasarlamak

bağlantılar: State observer, Kalman filter, Extended Kalman filter, Moving horizon estimation, Estimation theory

Sistem tanıma (*system identification*)

verilenler: ölçüm yörüngesi $(y(0), \dots, y(K))$, giriş yörüngesi $(u(0), \dots, u(K))$, gürültülerin $(w(k), v(k))$ istatistikleri

problem: dinamik modeli ve/veya parametrelerini hesaplamak

bağlantılar: System identification, Nonlinear system identification, Grey box model, Estimation theory

Diger bazı yöntem sınıfları

- ▶ yörunge planlama (*trajectory planning*): dinamik model biliniyor. problem: istenen koşulları sağlayan durum yörüngesini ($x(1), \dots, x(K)$) hesaplamak
 - bağlantılar: [Trajectory optimization](#), [Motion planning](#)
- ▶ tasarım optimizasyonu (*design optimization*) problemi: tasarım belirtimlerini sağlayan dinamik modeli ve/veya parametrelerini hesaplamak
 - bağlantılar: [Design optimization](#), [Multidisciplinary design optimization](#)

Bölüm 5

Uygulamalar

Araç hız sabitleme kontrolü

Figure 4.1: Block diagram of a cruise control system for an automobile

Feedback Systems: An Introduction for Scientists and Engineers,
Karl J. Åström, Richard M. Murray

Yük trenlerinde hız kontrolü

Figure 1.20: Freight train trip optimizer

Feedback Systems: An Introduction for Scientists and Engineers,
Karl J. Åström, Richard M. Murray

İnternet sıkışıklık (*congestion*) kontrolü

Figure 4.12: Internet congestion control

Feedback Systems: An Introduction for Scientists and Engineers,
Karl J. Åström, Richard M. Murray

Atomsal kuvvet mikroskopu

Figure 4.14: Atomic force microscope

Feedback Systems: An Introduction for Scientists and Engineers,
Karl J. Åström, Richard M. Murray

İnsülin-glukoz dinamikleri

Figure 4.19: Insulin–glucose dynamics

Feedback Systems: An Introduction for Scientists and Engineers,
Karl J. Åström, Richard M. Murray

Gürültü bastırma

Figure 5.20: Headphones with noise cancellation

Feedback Systems: An Introduction for Scientists and Engineers,
Karl J. Åström, Richard M. Murray

Otonom araçta ağ bağlantılı kontrol

Figure 1.23: DARPA Grand Challenge. “Alice,” Team Caltech’s entry in the 2005 and 2007 competitions and its networked control architecture

Feedback Systems: An Introduction for Scientists and Engineers,
Karl J. Åström, Richard M. Murray

Karayolu trafiği akış kontrolü

